

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ

за результатами громадського спостереження ЗНО-2010

Громадянська мережа ОПОРА здійснювала спостереження за зовнішнім незалежним оцінюванням у 17 регіонах України. Під час 12 сесій з 8 предметів 1908 спостерігачів ОПОРИ працювали на 954 пунктах тестування. Покриття кожного предмету коливалося від 25 до 50%. Звіти від спостерігачів надсилалися через СМС-повідомлення в закодованому вигляді, що дало можливість невідкладно отримувати та перевіряти інформацію щодо проблем, порушень та інцидентів на пунктах тестування.

Громадські спостерігачі відслідковували:

- повний цикл процедури підготовки до тестування;
- організацію роботи пунктів в день оцінювання;
- підготовку та написання апеляційних заяв на порушення процедури ЗНО;
- представники ОПОРИ беруть участь у засіданнях Апеляційної комісії, що розглядатиме заяви абітурієнтів, які не згодні з результатами оцінювання.

Організація та проведення зовнішнього незалежного оцінювання (далі ЗНО-2010) були забезпечені на якісно вищому рівні порівняно з минулорічними кампаніями. Відповідальні особи за роботу пунктів тестування, інструктори, обслуговуючий персонал використав цінний досвід отриманий під час аналогічних заходів у 2008 та 2009 рр. На 71,54% пунктів спостерігачі поставили найвищі оцінки організаторам ЗНО, найнижчі отримали під час 0,51% спостережень.

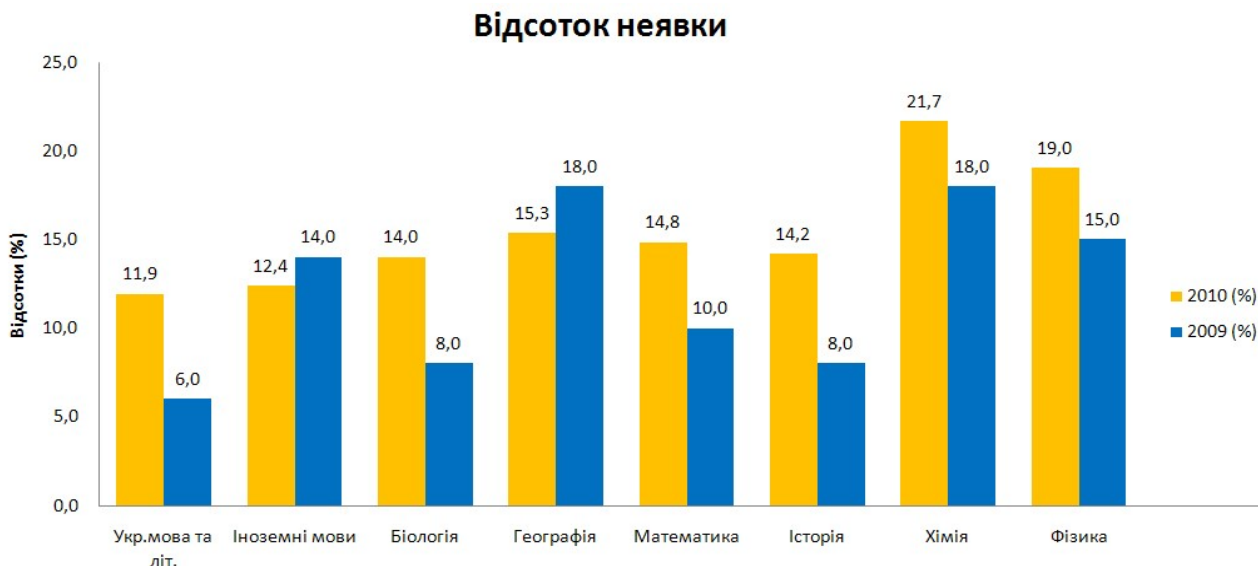
Основними проблемами тестування є:

- Збільшення неявки абітурієнтів порівняно з минулими роками, що стало причиною перевитрат коштів з державного бюджету на організацію ЗНО у розмірі **13 млн. 378 тис. 300 гривень**. Проігнорували тестування абітурієнти через зміни Умов прийому у ВНЗ;
- Запізнення учасників ЗНО (зафіксовано на **11,47% пунктів**), що позбавило їх права претендувати на студентський квиток в цьому році;
- Спроби використання мобільних телефонів, шпаргалок, посібників учасниками (**3,94% пунктів** тестування), що стало причиною анулювання робіт.

Явка учасників тестування

Зменшення явки абітурієнтів, порівняно з минулим роком, було виявлено на всіх тестуваннях, крім ЗНО з іноземних мов та географії, де зафіксовано ріст на +1,6% та +2,7%.

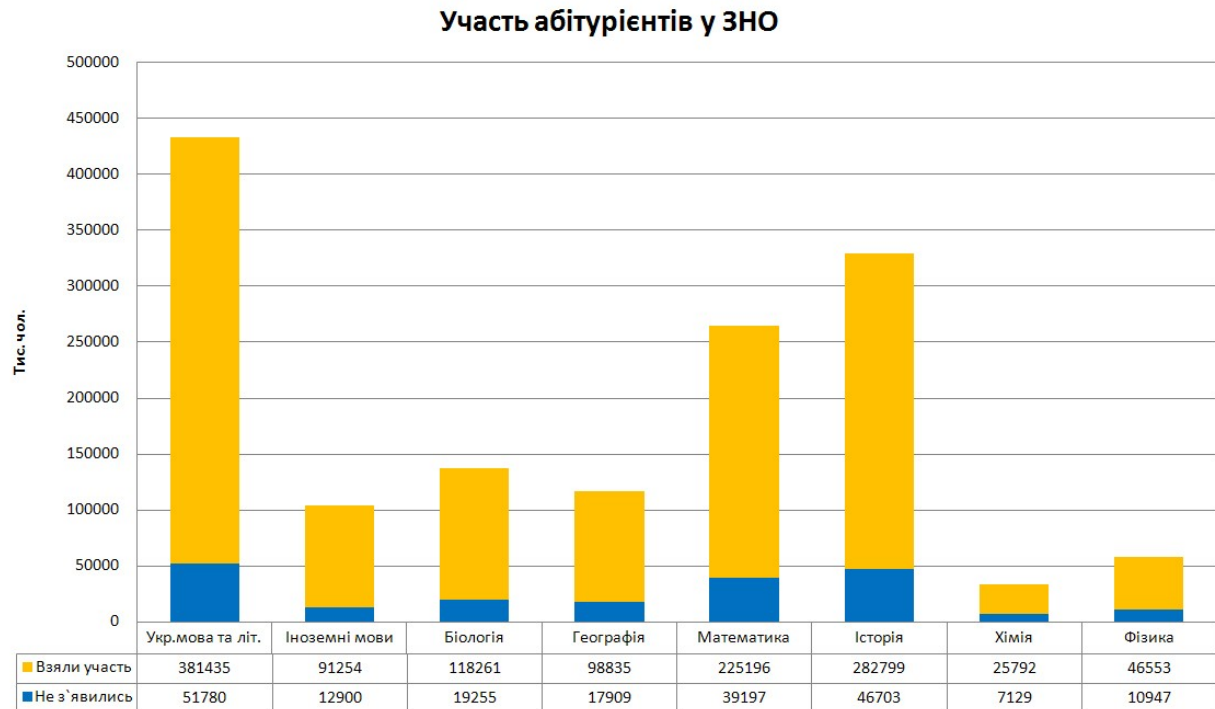
Загалом, цьогорічні абітурієнти проігнорували тестування **205 820 разів**, в результаті чого з державного бюджету було витрачено зайвих **13 млн. 378 тис. 300 гривень**.

Причиною неявки, на думку Громадянської мережі ОПОРА, є зміни Умов прийому, які отримали юридичну силу вже після закінчення терміну реєстрації учасників ЗНО. До минулорічних пільгових категорій абітурієнтів, які користувалися правом позаконкурсного вступу до вищих навчальних закладів України та могли не складати тестування, додалося дві: - абітурієнти, які закінчили школу до 2007 року включно та планують навчатися без відриву від виробництва (заочно); - особи, які склали ЗНО у 2008 та 2009 роках, отримали право вступу поза цьогорічним тестуванням. Якщо заочників чекають внутрішні іспити, то власникам минулорічних сертифікатів буде достатньо подати їх до приймальних комісій. Тільки українську мову та літературу проігнорувало **51780 осіб**. А з **381 тисячі 435 осіб**, які взяли участь у тестуванні з **української мови та літератури тільки 335 тисяч** є випускниками 11-х класів 2010 року, для яких ЗНО 2010 є обов'язковою та безальтернативною формою оцінювання знань. Це безпрецедентний приклад того, як цьогорічних випускників поставлено в нерівні умови порівняно з іншими абітурієнтами.

Громадянська мережа ОПОРА констатує, що збільшення кількості категорій абітурієнтів, які вступатимуть за різними умовами, шкалами оцінювання призведе до порушення конституційного права громадян на рівний доступ до освіти.

Загальна картина участі абітурієнтів у тестуванні 2010 року з усіх предметів виглядає так:

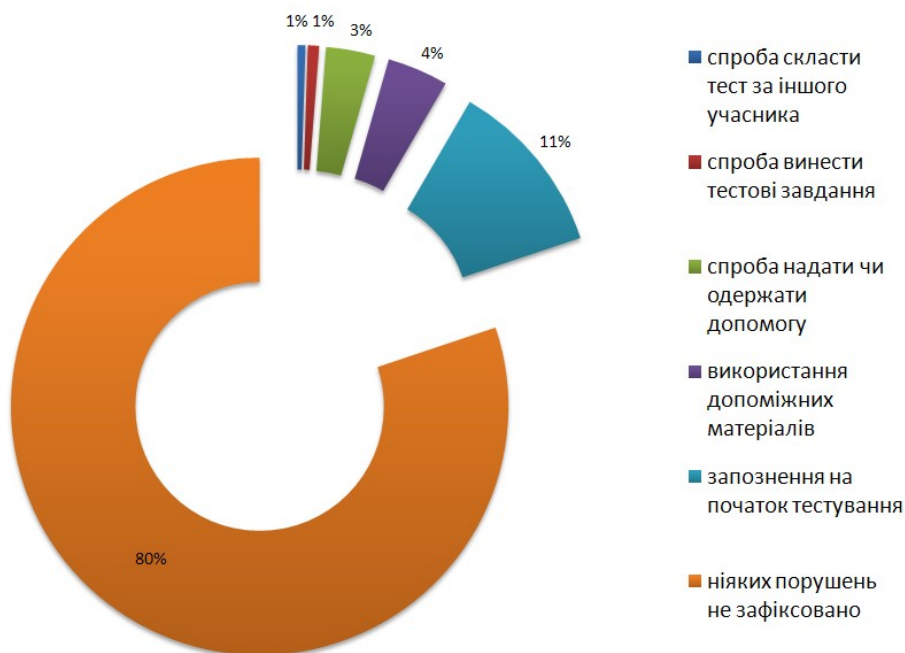

Дотримання процедур ЗНО з боку організаторів та учасників тестування

ОПОРА змушена констатувати, що найбільшими порушниками процедур цього річного тестування виявилися самі ж абітурієнти, які:

- запізнювалися на початок ЗНО, в результаті чого були позбавлені права складати тестування (зафіксовано **на 11,47% пунктів**);
- намагалися скористатися допоміжними засобами (шпаргалки, підручники, посібники, мобільні телефони) – зафіксовано **на 3,96% пунктів**;
- намагалися надати чи отримати допомогу під час тестування від третіх осіб (**на 3,19% пунктів**);
- намагалися скласти тест через підставних осіб (**зафіксовано 14 випадків**);
- намагалися винести тестові завдання (**зафіксовано 20 випадків**).

Порушення з боку учасників під час ЗНО 2010

Через всі, окрім останнього, виявлені порушення регламенту, роботи учасників тестування повинні бути анульовані. ОПОРА засвідчує, що не зафіксовано жодного випадку зловмисного виносу тестових зошитів. Абітурієнти після завчасного закінчення роботи над завданнями, віддавши свої бланки з відповідями інструкторам, забирали з парт всі матеріали. Вже з коридору, чи вулиці їх було повернуто до аудиторії, де зошит повинен перебувати до закінчення відведеного часу на тест з конкретного предмету, щоб жоден абітурієнт, який продовжує роботу, не зміг отримати підказку ззовні.

За оперативною інформацією, яку ОПОРА отримала від регіональних центрів оцінювання якості освіти, **кількість апеляційних заяв, що написали учасники тестування на порушення процедур ЗНО, дорівнює 19**. Таким чином абітурієнт може захистити своє право на найвищий результат, якщо зовнішні обставини завадили йому якнайкраще скласти тест. У разі задоволення апеляційної заяви регламентною комісією відповідного регіонального центру, учасник тестування може претендувати на участь у додатковій сесії, яка в цьому році проводитиметься з 29 червня по 3 липня.

Переважна більшість апеляційних заяв стосувалася використання допоміжних засобів абітурієнтами. Тож, учасники тестування, які не шахраювали з телефонами, списуванням, використанням шпаргалок тощо, вирішили, що їх права порушено, тому оскаржували дії недобросовісних абітурієнтів. Одна апеляція була написана хворим на бронхіальну астму абітурієнтом. Його претензія полягала в тому, що на момент складання тесту в аудиторії не було лікаря, хоча адміністрацію пункту тестування заздалегідь попередили про його стан здоров'я. Хлопцеві дозволили користуватися необхідними інгалятором та медикаментами. Організатори тестування також повідомили абітурієнта і батьків про те, що у школі є медпрацівник, який надасть допомогу в разі необхідності. Інші учасники тестування засвідчили, що впродовж ЗНО він почував себе добре і не мав проблем зі здоров'ям. Проте, після закінчення роботи –

написав апеляцію. Ще одна апеляція стосувалася псування тестових матеріалів через неправильно наклеєний штрих-код.

ОПОРА продовжує відслідковувати розгляд іншого типу апеляційних заяв – на результат оцінювання. 24 червня відповідною комісією, у складі якої працює представник ОПОРИ, було розглянуто перші 77 заяв з біології. Предметом цих апеляцій є:

- Анулювання робіт абітурієнтів у зв'язку з тим, що **учасники тестування забували проставити варіант**, а комп'ютер під час зчитування бланків не міг підібрати правильний ключ відповідей. Всі апеляції такого типу під час першого засідання були задоволені, а члени комісії вручну перевіряли роботи та перераховували результат.
- **Не правильно вказаний варіант абітурієнтом.** Перевірка роботи здійснювалася за ключем відповідей відповідно до місця, на якому працював учасник тестування, а не помилково вказаного варіанту.
- **Не правильно перенесені відповіді з чернетки до бланку відповідей.** Такі апеляції не були задоволені через те, що єдиним документом, зміст якого охороняється від виправлень є бланк відповідей. В той же час, ніхто не може гарантувати, що учасник тестування не вносив змін до чернетки, адже, зошит після закінчення ЗНО видається абітурієнтові на руки.

Спостерігачі ОПОРИ зафіксували такі порушення процедур з боку організаторів ЗНО:

- **14 випадків** пропуску на пункт тестування осіб, які не мали права бути там присутніми;
- **5 випадків** розсаджування абітурієнтів за помилковими номерами варіантів;
- **47 випадків** недотримання з боку інструкторів чітких правил щодо повідомлення про час виділений для роботи, відповідний запис на дошці, нагадування про закінчення;
- **на 6,08% пунктів (166 випадків)** тестування інструктори не повідомили про право абітурієнтів на апеляцію;
- **на 4,54% пунктів (124 випадки)** абітурієнтів не супроводжували чергові до туалетів чи медичного працівника;
- **на 8,94% пунктів (244 випадки)** учасників тестування не супроводжували до виходу, якщо останні завчасно закінчували роботу.

Спостерігачі поставили наступні оцінки за організацію всіх 12 сесій тестування відповідними адміністраціями:

	% спостерігачів, які оцінили:		
	незадовільно (1 бал)	задовільно (2 бали)	добре (3 бали)
Робота відповідальних за пункт тестування	0,48	12,32	87,2
Робота інструкторів ЗНО	0,88	21,52	77,6

Робота чергових у пункті тестування	1,54	17,15	81,37
організації проведення тестування	0,61	13,32	86,07

Загалом за організацію та проведення ЗНО адміністрація на **86,07% пунктах тестування отримали – добре.**

Забезпечення належних умов роботи пункту тестування

Спостерігачі оцінили умови, в яких довелося працювати цьогорічним абітурієнтам за шкалою, де: 1 – незадовільно, 2 – задовільно, 3 – добре. Громадська ревізія стосувалася: належного освітлення в аудиторіях, температурного режиму та вентиляції, забезпечення тиші, облаштування місць для сторонніх речей учасників, належним чином виготовлених та розміщених списків учасників і дороговказів, присутність відповідного персоналу, серед якого медпрацівники та міліціонери.

Найнижчу оцінку (**2,6 з можливих 3**) було виставлено за вентиляцію та температурний режим. У дні, коли погода на вулиці в червні надзвичайно спекотна, проблема з задухом дошкуляла учасникам тестування.

Найвищу оцінку **2,93** з 3-х можливих спостерігачі поставили за роботу міліціонерам та медпрацівникам.

ІНЦИДЕНТИ ТА КУРЙОЗИ під час ЗНО-2010 (вибрані)

Українська мова

У Львівській та Рівненській областях зафіксовано використання 2-х приміщень молодших класів для проведення ЗНО. Це створило додаткові незручності для учасників тестування, коліна яких не вміщалися під парти розраховані на дітлахів.

А у **місті Рівне** (на ПТ в НУВГП) помічник інструктора заснув на останній парті, чим здивував як учасників тестування, так і спостерігачів. У Сарненській гімназії під аудиторію було виділено занадто велике за площею приміщення, в результаті, абітурієнти через луну («ехо») не змогли розібрати змісту виступу інструктора щодо процедур, умов та перебігу тестування.

На Вінниччині в ПТ міліціонери були озброєні металошукачами, якими визначали, чи користуються абітурієнти мобільними телефонами.

У Херсоні випускник попередніх років через похмільний синдром передумав складати тестування, хоча вже отримав зошит з завданнями.

Біологія

9 червня об 11.30 в один з відділків міліції м. Кіровограда надійшов анонімний дзвінок з телефону автомату щодо замінування гімназії №9 по вулиці Академіка Корольова, 27/21. Об 11 годині абітурієнти почали опрацьовувати питання тесту з біології. На тестування у цьому пункті зареєструвалося 300 абітурієнтів, а з'явилося 259.

Як повідомляють спостерігачі Громадянської мережі ОПОРА, які були присутні у гімназії під час інциденту, вже за 5 хвилин прибула слідча група МВС, рятувальники МНС, пожежні та співробітники Служби безпеки України. Всіх учасників тестування, персонал та незалежних спостерігачів було евакуйовано. За результатами ретельної перевірки приміщень вибухових пристроїв не знайдено.

Математика

Івано-Франківськ. У ПТ, що знаходиться в Івано-Франківській ЗОШ №24, абітурієнт намагався скористатися мобільним телефоном в туалеті та отримати підказку від третьої особи. Після цього учасник тестування забув вимкнути звук на телефоні, який почав дзвонити. В результаті його було позбавлено права продовжити роботу над тестом.

Аналогічний випадок зафіксовано у **Івано-Франківській Гімназії №2**. Абітурієнт дуже гучно розмовляв по телефону в туалеті та консультувався щодо завдань ЗНО. Його розмову почув черговий. В результаті складено акт про порушення, абітурієнт залишив ПТ не склавши тест з математики.

Херсонська область. У м. Каховка ЗОШ №4 пункт тестування вирішило охороняти одразу 2 міліціонери. На запитання спостерігача, чому за порядком слідкуватимуть два правоохоронця, один з них відповів, що прийшов з товаришем. Втім, регламент роботи пункту тестування чітко передбачає, яка кількість міліціонерів повинна бути. Тож, правоохоронець залишився без друга.

Житомир. На ПТ ЗОШ №30 в туалеті зібрався «консиліум» з 5 учасників, які організували активні «консультації» щодо тестових завдань та правильних відповідей. Хоча черговий став свідком порушення, абітурієнти після закінчення обговорення продовжили роботу над тестом.

Черкаська область. Зафіксовано курйозний випадок в гімназії ім. С.Д.Скляренка м. Золотоноша, де на ПТ не пустили міліціонера. Адміністрація посилалася на те, що це не передбачено правилами, хоча регламент вимагає присутність одного правоохоронця. Міліціонер 30 хвилин намагався прорватися у приміщення, а згодом вирішив виконувати свій службовий обов'язок на дворі. На пункті тестування були присутні громадські спостерігачі, які засвідчують, що інших порушень не було та пов'язують даний інцидент з тим, що адміністрація «перестаралася».

Історія України

Івано-Франківськ. У Коломийській ЗОШ №5 в аудиторії, де був присутній громадський спостерігач, абітурієнти, що спочатку планували складати тест російською мовою, використовували за власним бажанням україномовні матеріали.

Житомир. 18 червня на ПТ в Новограді –Волинському (ЗОШ №7), колективний інстинкт завадив абітурієнтам скласти тестування. Замість 17 червня, як було вказано в запрошеннях, вони прийшли складати історію України 18 числа. Не перевіривши дату тестування в запрошенні, учасники контактували телефоном та прийшли на пункт тоді, коли тестування повинен був складати староста класу.

Хімія

У школі №28 **м. Черкаси**, абітурієнта, який відверто списував, було позбавлено права продовжити роботу над тестом. В результаті його роботу буде анульовано регламентною комісією. Ця ситуація є типовою для ЗНО 2010 року. Втім, позаштатного змісту їй додала поведінка батька, який за сумісництвом виявився депутатом Черкаської районної ради. Чоловік, порушуючи регламент, увірвався до пункту тестування та влаштував моральний терор адміністрації і громадським спостерігачам.

Він намагався переконати відповідальну особу та спостерігачів дозволити сину продовжити роботу. Після декількох невдалих спроб батько-депутат знепритомнів. Персоналу пункту тестування довелося надати чоловікові першу медичну допомогу. Попри емоції батька, сина до здачі тесту не допустили.

Фізика

Київ. В школі №226 спостерігачем було зафіксовано посилений режим нагляду за абітурієнтами. Так, до туалетів не запускали більше 2-х осіб одночасно. А на одному з пунктів тестування (вул.Шолома-Алейхема, 16-А) в тому ж туалетному приміщенні встановлено камеру відео нагляду.

На ПТ в школі №115 м. Київ очікували в гості В.Журавського (заступник голови КМДА). Після приїзду журналістів, які повинні були висвітлювали візит посадовця, медпрацівнику стало погано від хвилювання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

1. **Покращити фінансування ЗНО.** Оплата праці персоналу пунктів тестування є непропорційно малою порівняно з відповідальністю, яку беруть на себе організатори. Варто враховувати й те, що відсутність фінансової мотивації, може в перспективі впливати на якість роботи відповідних працівників.
2. **Закріпити ЗНО на законодавчому рівні.** Потребує врегулювання статусу сертифікату, визначення правової відповідальності за порушення процедур залученими працівниками, затвердження результатів ЗНО як вступних іспитів до ВНЗ.
3. **Внести зміни до «Регламенту роботи пункту тестування»** щодо поведінки в рекреаційних зонах. Необхідно прописати можливість нагляду за учасниками в рекреаційних зонах та збільшити кількість чергових.

4. **Збільшити активність інформування майбутніх абітурієнтів** про процедурні новації через засоби масової інформації та адресно учасникам тестування, долучивши до процесу адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів (шкіл). Хоча у кожному тестовому зошиті та пам'ятці для абітурієнта було чітко вписано нововведення 2010 року, під час тестування зафіксовано непоодинокі випадки незнання процедур чи переліку документів, які має мати з собою учасник.
5. **Завчасне затвердження та оприлюднення Умов прийому до ВНЗ**, з якими повинен ознайомитися абітурієнт до реєстрації на зовнішнє незалежне оцінювання. Це беззаперечно сприятиме організаційному та фінансовому плануванню проведення тестування.
6. **Запровадити стягнення відшкодування з учасників тестування**, які виявили бажання взяти участь у ЗНО, а потім його проігнорували. Таки чином, абітурієнт, який зареєструвався, але згодом передумав складати ЗНО, мав би відшкодувати витрати з держбюджету передбачені на виготовлення, логістику та перевірку його роботи.

За додатковою інформацією просимо звертатися:

063-617-97-50

044-286-26-70

Довідково: Спостереження відбувалося в рамках національної кампанії моніторингу ЗНО, учасниками якої були Громадянська мережа ОПОРА та Комітет виборців України, за сприяння Міжнародного фонду "Відродження", Альянсу Програми сприяння незалежному тестуванню в Україні (USETI Legacy Alliance) та Проекту «Об'єднаємось заради реформ» (UNITER).